

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СФЕРУ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Мазуренко В.І.

д.е.н., доц., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин
Інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Цифровізація або цифрове перетворення здійснює величезний вплив на сучасну міжнародну валютно-фінансову та кредитну систему.

Починаючи від обслуговування клієнтів до машинного навчання, від штучного інтелекту до мобільності, сфера міжнародних фінансів модифікується зі складних, трудомістких операцій у більш спрощену структуру.

Цифрове перетворення використовує технологію таким чином, що вона відтворюється в ефективних операціях та процесах. Так, цифровізація удосконалює традиційні форми міжнародних розрахунків,

Міжнародні фінансові проекти, що ґрунтуються на процесах цифровізації, мають довгостроковий характер, масштабні за сферою впливу та характеризуються значними економічними ризиками. І хоча багато хто не сприймають цифрові перетворення серйозно, такі процеси координально змінюють усю систему міжнародних (або глобальних) фінансів. Цифровізації сучасних міжнародних фінансів, що являють собою сукупність відносин зі створення і використання грошових коштів, необхідних для здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами міжнародних економічних відносин та їх цифрової трансформації фінансового середовища наразі присвячено багато наукових досліджень, що доводять актуальність цієї тематики.

Проблеми, пов'язані із діджиталізацією національної та міжнародної банківської системи розглядалися у роботах українських науковців Андрушківа І. П., Надієвець Л. М., Дульської І. В, Диби М. І., Гарнего Ю. О. та інших.

Застосування цифрових технологій вимагає інвестицій в обладнання, програмне забезпечення, а іноді у продукти або послуги.

Технологія і цифровізації швидко перетворюють шлях, в якому фінансовий сектор працює. Інноваційні застосування цифрових технологій для фінансових послуг, або FinTech, використовується для зміни інтерфейсу між фінансовими споживачами і постачальниками послуг і

допомагають поліпшити комунікацію зі споживачами посилити їх взаємодію.

Більшість економістів погоджуються, що майбутнє грошей буде більше цифровим, ніж сьогодні.

Проте коли усі говорять про «цифровізацію», конкретний зміст цього терміна дуже часто залишається неясним.

Є чотири основних сфери, в яких цифровізація може змінювати традиційні форми грошей і кредиту і, як наслідок, змінює теорію і практику сучасних міжнародних валютно-фінансових відносин:

- заміщення готівки електронними грошима;
- заміна традиційних банківських депозитів і банкнот кріптовалютами;
- трансформація структури «універсальних резервів» у центральному банку;
- заміщення банківського кредитування рівноправним кредитуванням на основі цифрових платформ.

На нашу думку слід виділити такі основні напрями впливу цифровізації на сферу міжнародних валютно-фінансових відносин:

- вплив на склад та характер носіїв вартості, що використовуються для здійснення міжнародних розрахунків;
- вплив на механізми та інструменти здійснення міжнародних розрахунків;
- трансформацій діяльності традиційних суб'єктів міжнародних валютно-фінансових відносин та поява нових;
- розширення кола та модифікації діяльності регуляторного середовища міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин.

Наразі стандартний набір ключових валют, за допомогою яких розраховуються під час здійснення міжнародних трансакцій унаслідок використання технологій блокчейн доповнюється великою кількістю кріптовалют серед яких найбільш популярними є Tether, Bitcoin, Ethereum, Litecoin, Bitcoin Cash, EOS, XRP, Tron, Ethereum Classic, Paxos Standard. Так наприклад обсяги щоденних торгів Tether досягають 20,8 млрд. дол. США, а Bitcoin – 17,28 млрд. дол. США.

Національні та глобальні регулятори розроблюють проекти створення стейблкоїнів - типу кріптовалют, вартість яких прив'язана до фіатних грошей або дорогоцінних металів. Найчастіше, стейблкоїни прив'язані до долара США та інших резервних валют.

Цифровізація здійснила сьогодні революцію платежів, зробивши можливим здійснювати операції навіть без необхідності відкриття банківського рахунку.

Практика міжнародних розрахунків свідчить, що транзакційні витрати унаслідок конкуренції з новітніми формами засобів передачі вартості мають тенденцію до зниження.

Міжнародна торгова палата (ІСС) відмічає, що 60% банків рухаються в напрямку більшої цифровізації. Правила ІСС лежать в основі операцій більш ніж 1 трлн дол. США щорічно. Одним з основних завдань Міжнародної торговельної палати є забезпечення сумісності торговельних правил «е-сумісними».

Слід відмітити суттєвий вплив технології блокчейн на сферу міжнародних розрахунків. У більшості випадків технологію використовують саме для здійснення транскордонних переказів. Європейська розрахунково-клірингова система euroclear навіть проводить тестування блокчейн-системи bankchain для торгівлі дорогоцінними металами.

Згідно досліджень Accenture, сьогодні 90% комерційних банків США, Європи і Канади досліджують можливості впровадження технології блокчейн в платіжну сферу.

Запроваджуються кріптовалютні похідні інструменти. Так біржа Bakkt, розпочала торгівлю ф'ючерсами на біткоіни в вересні 2019 р., а CME Group передбачає розпочати торгівлю опціонами на біткоіни на початку 2020 р. Bitfinex планує не лише задіяти опціони на кріптовалюти, а й торгувати цифровим стейблкоіном, що забезпечений золотом.

Розвивається сфера мобільних грошових операцій, що охоплює не лише внутрішні розрахунки, а й поширюється на міжнародні трансакції. Так, обсяг минулорічних мобільних платіжних операцій в Китаї в 15 разів перевищив обсяг 2015 року. Приклад Кенії, де обсяг мобільних грошових операцій потроївся менш ніж за сім років і на сьогоднішній день вже складає половину ВВП країни наразі є прикладом для розвинених економік, які лише розпочинають наздоганяти Кенією за таким параметром.

Найпотужніший комерційний банк Індії - YES банк уперше запровадив цифрові платежі на основі звукових хвиль. За допомогою включення у мобільному гаманці нової опції, це рішення зробить платежі ще зручніше і трансфер платіжної інформації з телефону в POS-термінал здійснюватиметься по звуковим хвилям.

Виклики пов'язані з цифровізацією перед традиційними суб'єктами світового фінансового ринку банками та біржами. До найбільших цифрових ризиків, з якими зараз стикаються банки у всьому світі на думку фахівців компанії KPMG відносяться: витік даних; соціальна інженерія та стрімкий розвиток нових цифрових каналів і швидких платежів.

Так, Андрушківа І. П., Надієвець Л. М., відмічаючи ключові зміни у діяльності банківського сектора в умовах діджиталізації зазначали такі ключові напрями підвищення ефективності діяльності банківського сектора, як: формування нової якості обслуговування клієнтів; розроблення нових та удосконалених існуючих продуктів; розроблення нових та удосконалених наявних каналів реалізації банківських послуг; формування діджиталорієнтованого персоналу; оптимізація процесів та впровадження надійних інструментів ідентифікації – наприклад, біометричних методів [1, с.200].

В основі процесу цифровізації лежить розвиток насправді революційного явища такого, як компанії фінансових технологій або FinTech компанії. Крім того на світовому фінансовому ринку стрімко розвиваються кріптовалютні біржі (Binance і Huobi, Bitfinex, BitMEX тощо), з'являються виключно цифрові банки ClearBank (Великобританія)

На частку мережі Bitcoin припадає близько 0,25% світового споживання електроенергії, що щорічно складає від 64 до 70 ТВт/год, що порівнянно з Швейцарією (58 ТВт/год на рік) і Колумбією (68 ТВт/год на рік).

Сьогодні перед національними та глобальними регуляторами постає питання про те, чи можуть нові форми цифрових грошей здійснити виклик існуючій ієрархічній міжнародній валютно-фінансовій системі та чи зможуть такі цифрові носії вартості конкурувати з фіатними валютами.

Так, на саміті G20 в Буенос-Айресі у 2018 р. вирішили, що кріптовалюти не є загрозою для світової фінансової стабільності. Наразі ринок кріптовалют є незначним по відношенню до сучасної глобальної економіки та міжнародної фінансової системи. Навіть на недавньому піку сукупна капіталізація кріптовалюта становила менше 1% світового ВВП.

На думку Голови Світового банку Джим Йон Кіма переважна більшість кріптовалют, по суті, являють собою “піраміди”, проте банк “уважно вивчає” технологію блокчейн, із сподіванням, на те що така технологія може бути використана в країнах, що розвиваються з метою ефективного контролю за грошовими транзакціями та зниження рівня корупції.

Кілька сценарії подальшого розвитку процесу цифровізації, кожен з яких дуже різні наслідки для форми нашої міжнародної валютно-фінансової системи в майбутньому.

Перший – передбачає збереження існуючої рівноваги, що можна просто схарактеризувати як статус-кво;

Другий – пов'язаний із запровадженням кріптовалют (CBDCs) центральними банками країн, що впливатиме на структуру та характер

міжнародних валютно-фінансових відносин. Наразі близько 70% центральних банків вивчають і розробляють прототипи цифрових валют.

Третій сценарій можна схарактеризувати, як руйнівний, коли все важче прогнозувати майбутні контури нової міжнародної валютно-фінансово системи, і що передбачає поступове зменшення можливості впливу з боку глобальних та національних регуляторів на існуючу структуру світових фінансів. Це з часом, вимагатиме проведення нового «Бреттон-Вудсу» з усіма наслідками для формування нової парадигми міжнародної валютно-фінансової системи.

Таким чином, цифровізація має потенціал, щоб змінити традиційні структури світової валютно-фінансової системи. Проте, наразі сам по собі, цей процес не створюватиме, на нашу думку, ризки для діючого механізму функціонування сучасних світових фінансів.

Список використаних джерел:

1. Андрушків І. П., Надієвець Л. М. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід // Проблеми економіки. 2018. № 4 (38). С.195–200.
2. Дульська І. В. Пріоритети діджиталізації національної економіки // Сучасні проблеми економіки і підприємництво. 2015. № 16. С. 34–40.
3. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання // Економіка і прогнозування. 2015. № 2. С. 119–133.
4. Диба М. І., Гарнего Ю. О. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні // Фінанси України. 2018. № 7. С. 50–61.
5. Financial Markets, Insurance and Private Pensions: Digitalisation and Finance // OECD. 2018. 108 p.